

Тема. ПОЛЬША

- Офіційна назва - Республіка Польща
- Столиця - Варшава
- Площа - 312,7 тис. км²
- Населення - 38,4 млн осіб (на 2017 р.)
- Мова - польська
- Форма державного правління - республіка
- Форма державного устрою - унітарна держава
- Адміністративний поділ - 16 воєводств
- Найбільші міста - Варшава, Лодзь, Краків, Познань, Гданськ
- ВВП на душу населення - 12 316 дол. (2017 р.)

ПРИГАДАЙТЕ

1. Який характер взаємин був властивий українсько-польським відносинам у минулі історичні часи?
2. Як ставиться офіційна Варшава до сучасних євроінтеграційних намірів України?

3. Систематизуйте інформацію про Польщу за типологічними ознаками: ФДП, ФДУ, ІЛР, рівнем економічного розвитку. Наскільки Україна та її сусід Польща подібні за цими ознаками?

- **Місце країни у світі та регіоні. ЕГП країни.** Польща - балтійська європейська держава, найбільший західний сусід України, що має вигідне «сусідське» положення, межуючи з Німеччиною, Литвою, Чехією та Словаччиною (країнами-партнерами по ЄС і НАТО) та з Білоруссю і Росією. За розмірами території Польща перебуває на 69-му місці у світі і на 9-му в Європі. На її частку припадає 1,4 % площі і 5,3 % населення Європи.

Відродження Польщі з її сучасними кордонами сталося вже після завершення Другої світової війни в 1945 р. Країна стала соціалістичною республікою, залежною від СРСР. У 1989 р. відбулися кардинальні зміни в її політичній системі, започаткований перехід до ринкової економіки. З 2000 р. вона є членом НАТО, а 2004 р. увійшла до Євросоюзу.

- **Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці.** До них належать визначні природно-ресурсний і працересурсний потенціали. Польща має значні мінеральні ресурси. У Верхній Сілезії розташований один із найбільших у Європі кам'яновугільний басейн. Є природний газ і нафта (Передкарпатський прогин), залізні, мідні (Нижня Сілезія), цинкові та свинцеві руди, кам'яна сіль, самородна сірка, давні гранітні кар'єри. Країна має густу річкову систему, яка в основному належить до басейну Балтійського моря. Найбільші річки - Вісла (завдовжки понад 1000 км) та Одра (742 км у межах Польщі), на басейни яких припадає майже 9/10 площі країни. Стік найбільших річок зарегульований. Ліси, що нещодавно вкривали майже всю країну, нині займають близько 30 % її площі. У їхньому складі переважають хвойні породи, здебільшого сосна, ялина, у горах - ялиця.

Трудові ресурси Польщі становлять 17,5 млн осіб (45 % населення). Робоча сила в Польщі - одна із наймолодших у Європі, оскільки майже 60 % зайнятих мають вік до 40 років. Близько 43 % осіб віком до 34 років мають вищу освіту.

Стрімкий ріст польської економіки спричинив масову міграцію працездатного населення з України та Білорусі. Зазвичай молоді люди (переважно з вищою освітою) працюють у домашніх господарствах, на будівництві й ремонті, у сільському господарстві.

- **Система розселення.** Поляки належать до західної гілки слов'ян і є нацією з тривалою історією та багатою культурою. Останнім часом населення Польщі поступово зменшується через зростання еміграції і зниження народжуваності. Після вступу до Євросоюзу велика кількість поляків емігрувала до західноєвропейських країн у пошуках роботи.

Середня густота населення в Польщі становить 123 особи/км². Найнижча вона на північному сході, найвища - у південних регіонах. Понад 61 % поляків живуть у містах. На території країни є 9 міських агломерацій, кожна з яких має близько 2 млн осіб, найбільшою з них є Верхньосілезька, що охоплює близько 800 км² і в якій мешкають понад 2,8 млн осіб.

- **Сучасний стан господарства.** Польща - одна з найрозвинутіших країн Східної Європи. У 1990-ті роки було прийнято і впроваджено в життя план економічних реформ, відомих як «шокова терапія», що сприяло швидкому перетворенню економіки на ринкову. Польща звела частку аграрного виробництва, промисловості і сфери послуг у ВВП до показників, властивих постіндустріальним країнам.

У третинному секторі провідними сферами є торгівля, транспорт, будівництво, побутові послуги. За роки реформування підвищилася роль кредитних закладів, які дедалі більше обслуговують приватний сектор. Успішно розвиваються такі види послуг, як іноземний туризм, готельний бізнес, громадське харчування (ресторани, кав'ярні тощо).

Сучасна Польща має порівняно розвинену транспортну систему. Нині вся мережа залізниць у Польщі активно модернізується, будуються сучасні гілки. Загальна довжина залізниць становить 19,2 тис. км, ними перевозять вантажі.

Система автомобільних шляхів набуває європейської якості, їхня довжина сягає понад 417 тис. км. Сучасні високопропускні шосе збудовано навколо Варшави. Розвиток внутрішнього водного транспорту посприяв частковому розвантаженню залізниці. Хоч головна річка Польщі - Вісла, яка має численні навігаційні бар'єри, однак основна маса вантажопотоку, що перевозиться річковим транспортом, припадає на річку Одер. Польща має й значний торговельний морський флот. Порти Гданськ і Гдиня оброблюють близько 56 % усіх морських вантажів. Внутрішні та міжнародні авіалінії обслуговує авіакомпанія LOT.

За останні роки Польща домоглася значних успіхів у розвитку туризму. Країна належить до десятки найвідвідуваніших іноземними туристами країн Європи, 2016 р. її відвідали 17,4 млн туристів. Розвиток туризму став пріоритетним напрямом урядової діяльності, чому сприяють різноманітні туристичні ресурси країни: мальовнича природа, можливість займатися літніми й зимовими видами спорту, велика кількість історико-культурних пам'яток різних епох, давні музичні традиції тощо. Найчастіше туристи прямують до Варшави, Кракова (мал. 37), Гданська, Щецина, батьківщини М. Коперника (1473-1543 рр.) - м. Торунь, а також до Сопота на Балтиці (з його традиційними фестивалями) й гірськолижного курорта Закопане.

Мал. 37. Історичний центр Кракова

Польська промисловість, що є основою вторинного сектору економіки, нині посідає чільне місце в європейському виробництві. Основну частину електроенергії виробляють на ТЕС (85 %), що працюють на місцевому вугіллі,

лише 3 % електроенергії виробляють ГЕС, яких налічується близько 100. Нафта імпортується в основному з Росії нафтопроводом «Дружба» і переробляється в Полоцьку. Розглядається можливість імпорту нафти морським шляхом з Норвегії та країн Перської затоки.

Чорна металургія спирається на власну коксову базу, але залізна руда імпортується; великі металургійні комбінати побудовано в Кракові, Ченстохові, Щецині. На підприємствах кольорової металургії виробляють мідь, цинк, свинець та алюміній. Машинобудування різноманітне, але за європейськими мірками малопотужне. У країні виробляють трактори, електро- та тепловози, різні судна (рудовози, контейнеровози, пороми й ін.). Автомобілебудування розвивається насамперед завдяки іноземним капіталовкладенням і активному впровадженню в польське автомобілебудування таких гігантів, як GeneralMotorsCorporation, VolkswagenGroup, Fiat, FordMotorCompany, ToyotaMotorCorporation, Volvo, що сприяє виробництву понад 681 тис. авто (2016 р.). Налагоджене виробництво електротехнічної продукції - телефонної апаратури, комп'ютерів, побутової техніки, електродвигунів тощо. Основними центрами машинобудування є Варшава, Вроцлав, Познань, Краків та ін. За виробництвом хімічної продукції Польща належить до провідних європейських держав, відзначаючись потужним виробництвом фосфатних та азотних добрив, сірчаної кислоти, а також лаків та фарб, ряду продуктів побутової хімії та тонкого органічного синтезу (фармацевтичні препарати, парфумерно-косметичні вироби).

У країні історично розвинуті швейна, шкіряно-взуттєва й текстильна промисловість (Лодзь, Верхня Сілезія). На базі місцевого агровиробництва успішно функціонує харчова промисловість, яка перетворилася в одну з конкурентоспроможних ланок польського господарства. Польща славнозвісна своїми концентратами, соками, замороженими овочами і фруктами, а також кондитерськими та шоколадними виробами (мал. 38).

Мал. 38. Логотипи польських виробників харчових продуктів

На сільське господарство, як важливу складову первинного сектору економіки, у Польщі припадає 2,5 % ВВП, а зайнято в ньому - до 12 % активного населення країни. Рослинництво дає більше 1/2 сільськогосподарської продукції. Серед зернових переважають жито, ячмінь і пшениця, але значну кількість пшениці Польща імпортує. Масово вирощують картоплю, цукровий буряк, кормові культури. Польща є найбільшим у світі експортером яблучних консервів і посідає одне з провідних місць у виробництві компотів, свіжозаморожених полуниці й смородини. Швидкими темпами розвивається тваринництво, яке спеціалізується на м'ясо-молочному скотарстві, м'ясо-сальному свинарстві й птахівництві. На півдні поширене вівчарство.

Завдання1

1. Користуючись шкільним атласом, визначте місце розташування в Польщі: а) Верхньої Сілезії - найбільшого промислового району та найбільшої міської агломерації (із центром Катовіце); б) головних транспортних коридорів, що з'єднують Польщу з іншими країнами Європи; в) найвідоміших туристичних центрів - Кракова, Варшави, Гданська, Сопота, Зеленої-Гури, Закопаного, Бельсько-Бяли. 2. Простежте зміну природних ресурсів у країні з півночі на південь і їхній вплив на просторову організацію господарства країни.

• **Просторова організація господарства Польщі.** У Польщі виокремлюють шість економічних районів, які різняться за площею, чисельністю населення, природними умовами, ресурсним потенціалом, роллю в територіальному поділі праці (мал. 39).

Померанія розміщена на узбережжі Балтійського моря, основою її господарського комплексу є сфери діяльності, що пов'язані з морем (морський транспорт, рибальство і рибопереробка, морське суднобудування), а крім того, хімічна, лісова і деревообробна промисловість. Розвинутий тут і курортно-оздоровчий комплекс. Найбільшими промисловими центрами Померанії є Гданськ, Щецин і Гдиня.

У центрі країни лежить Мазовія, що має вигідне економіко-географічне положення, розвинуту індустрію у Варшаві і Лодзі.

Район Мала Польща багатий на мінеральні ресурси. Його основу складають Краків (один з найбільших наукових, культурних, економічних і релігійних центрів Польщі, популярне місце туризму) і Люблін (процвітає промисловість, особливо автомобільна, харчова та металургія, потужний транспортний вузол, є важливим туристичним центром).

Для Силезії характерний інтенсивний розвиток як промисловості, так і сільського господарства. Це основна металургійна та енергетична база країни з її важливими центрами Катовіце і Вроцлав.

• **Зовнішньоекономічні зв'язки. Відносини з Україною.** Особливістю географії польської зовнішньої торгівлі є її сконцентрованість на Європі. Основними статтями імпорту є нафта й нафтопродукти, прокат чорних металів і сталь, залізна руда, пшениця, бавовна; в експорті домінує продукція машинобудування та обладнання, металообробної, текстильної, хімічної й нафтохімічної промисловості, сільськогосподарська продукція та продовольство. Основними торговельними партнерами Польщі є Німеччина, Італія, США, Китай, Франція, Чехія тощо.

Мал. 39. Економічні райони Польщі

- Населення - 1,8 млн осіб; густота населення - 3400 осіб/км².
- Місто лежить на Мазовецькій низовині, на обох берегах річки Вісла.
- Перші поселення на території сучасної Варшави належать до X ст. З 1413 р. Варшава стає столицею Мазовецького князівства, після 1596 р. - столицею всієї Польщі. З 1918 р. - столиця незалежної Польської держави.
- Варшава - великий економічний і транспортний центр країни. Розвинуті машинобудування та металообробка, хімічна промисловість, поліграфічна справа, виробництво якісної сталі. Широко представлена харчова, швейна, шкіряна промисловість. Варшава є вузлом 7 залізничних та 8 шосейних доріг,

функціонують 2 порти, міжнародний аеропорт ім. Фридерика Шопена, з 1995 р. діє метрополітен.

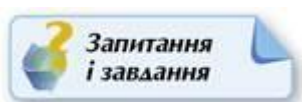
- Місто має старовинні архітектурні будинки: Королівський замок, давні укріплення - «барбакани» (XVI ст.), готичний костюл Св. Яна, монастирі та костюли XVI-XVII ст., палацово-парковий комплекс Лазенки з палацами, павільйонами, театром та англійським парком і багато ін.

Сучасне українсько-польське співробітництво характеризується динамічним поступальним розвитком, глибинними історичними та культурними зв'язками. Уже кілька років поспіль обсяги торговельно-економічного співробітництва мають стійку тенденцію до зростання. Польща залишається найбільшим торговельним партнером України в регіоні. В Україні діють близько 1800 фірм із польським капіталом. Завдяки скасуванню безвізового режиму з країнами ЄС різко збільшилася трудова міграція українців до Польщі. За даними Об'єднання українців у Польщі, кількість українців, які мешкають у Польщі, становить уже 250—500 тис., на території країни перебуває до 800 тис. українських заробітчан.

ДЛЯ ДОПИТЛИВИХ

- *Польща - найбільший у світі експортер буришину. Здавна країна славилася своїм буришином, який понад 1000 років експортували Буришиновим шляхом від Балтійського моря до Адріатичного узбережжя. Гданськ, місто на півночі Польщі, є відомим центром для буришинового шопінгу.*

- *Одна з найдавніших у світі соляних копалень - Соляна шахта у Величці - збудована в XIII ст. Вона являє собою коридори й галереї на семи підземних рівнях, на глибинах від 57 до 198 м, загальною протяжністю понад 200 км. Її також називають «Підземним соляним собором» завдяки трьом каплицям і собору, який вирізали шахтарі в соляній горі. З 1978 р. ця шахта входить до списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО.*

1. Перегляньте

презентацію

за

посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=rVvoNuWqHwY>

2. Визначте переваги економіко-географічного положення Польщі.

3. Оцініть вплив основних чинників (вигідного географічного положення, природних і трудових ресурсів, споживчого, екологічного) на інтеграцію Польщі до економіки Євросоюзу.

4. Охарактеризуйте сучасну секторальну модель господарства Польщі. Наведіть аргументи, що визначають Польщу як економічно розвинену країну з постіндустріальною структурою економіки.

5. Назвіть провідні сфери міжнародної спеціалізації Польщі. Знайдіть і покажіть на карті найбільші промислові центри.

6. Виконайте вправу он-лайн:

<https://learningapps.org/7381436>